

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

ГОРЩЕНКО ЮЛІЯ АНАТОЛІЇВНА

УДК 378.124+372.4+371.5+7

**РОЗВИТОК ЕСТЕТИЧНИХ ОЦІННИХ СУДЖЕНЬ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ
МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Одеса – 2015

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Пальшкова Ірина Олександрівна,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
декан факультету початкового навчання,
завідувач кафедри педагогічних
технологій початкової освіти.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Литвиненко Світлана Анатоліївна,
Рівненський державний гуманітарний університет,
професор кафедри практичної психології та
психотерапії;

кандидат педагогічних наук
Кучай Олександр Володимирович,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького,
докторант кафедри педагогіки вищої
школи і освітнього менеджменту.

Захист дисертації відбудеться «1» грудня 2015 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.053.01 Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65029, м. Одеса, вул. Ніщинського, 1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 36.

Автореферат розіслано «29» жовтня 2015 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

І. А. Княжева

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Сьогодення вимагає від кожної людини здатності швидко і всебічно аналізувати зовнішні зміни, адекватно реагувати на них, що передбачає необхідність формування в особистості індивідуальних оцінних суджень. Особливо гострою ця проблема відчувається у світлі подій, що відбуваються в нашій країні. Увага суспільства звертається на важливість формування у підростаючого покоління національної гідності, збереження національних традицій і цінностей. Зокрема, в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр. зазначено необхідність виховання молодого покоління, яке здатне до збереження і примноження соціальних і духовних цінностей національної культури, орієнтації освіти, власне, на особистість учня та сприйняття ним загальнолюдських цінностей, розвиток особистості, яка усвідомлює свою належність до українського народу, сучасної європейської цивілізації. Отже, завданням освіти на сучасному етапі є не стільки озброєння школярів знаннями і практичними навичками, скільки розкриття їхнього особистісного ресурсу, формування загальної культури, в тому числі й естетичної.

Суттєву роль у формуванні основ культури особистості відіграє початкова школа, оскільки тут виховується естетичне ставлення до довколишнього світу, формуються якості та властивості особистості, що спрямовують і координують її подальший розвиток. Саме початкова ланка освіти покликана відкрити перед молодшим школярем шлях до пізнання прекрасного, навчити цінувати і розуміти його. Уроки музики, літератури, образотворчого мистецтва мають стати справжньою школою мистецтва. Про це наголошено в Державному стандарті початкової освіти, в якому зазначено, що учні початкової школи повинні оволодіти міжпредметними естетичними і предметними мистецькими (музичними, образотворчими, хореографічними, театральними, екранними) компетентностями. Зокрема, завданнями освітньої галузі «Мистецтво» виступають: виховання в учнів емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва та дійсності, розвиток художніх інтересів і потреб, естетичних ідеалів, здатності розуміти та інтерпретувати твори мистецтва, оцінювати естетичні явища. З огляду на це, майбутні вчителі початкової ланки освіти повинні мати розвинені естетичні оцінні судження.

Саме тому важливим завданням сучасної вищої педагогічної освіти є розвиток естетичних оцінних суджень студентів факультетів початкового навчання, оскільки вони першими прищеплюють любов до прекрасного молодшим школярам, допомагають їм орієнтуватись у видовому розмаїтті мистецьких творів, розумітися на естетичних цінностях, виділяти цінне й антицінне в мистецтві, людях, оцінювати красу мистецьких творів, *природних об'єктів і явищ, продуктів діяльності людини*, формують їхній естетичний ідеал.

Різні аспекти проблеми формування естетичних оцінних суджень особистості були предметом досліджень філософів (М. Бердяєв, М. Коган,

О. Лосєв та ін.); педагогів (І. Зязюн, Л. Масол, О. Мелік-Пашаєва, Н. Миропольська, Г. Шевченко та ін.); мистецтвознавців (В. Громова, А. Канцедікас, Т. Кузнєцова, А. Салтиков та ін.); психологів (І. Бех, Л. Виготський, Є. Назайкінський, Б. Теплов та ін.). Водночас питання розвитку естетичних оцінних суджень у майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення мистецьких дисциплін недостатньо висвітлено в сучасній педагогіці.

Аналіз психолого-педагогічної і методичної літератури, навчальних планів і програм виявив низку суперечностей у педагогічній практиці вищої школи між: необхідністю підвищення ефективності розвитку естетичних оцінних суджень у майбутніх учителів початкової школи та недостатньою теоретичною і методичною розробленістю цієї проблеми; потенційними можливостями процесу професійної підготовки щодо розвитку естетичних оцінних суджень у майбутніх учителів та її практичним утіленням.

Недостатня наукова розробленість проблеми і необхідність розв'язання окреслених суперечностей зумовили вибір теми дисертаційного дослідження **«Розвиток естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення мистецьких дисциплін».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до наукової теми кафедри педагогічних технологій початкової освіти «Формування міжпредметної компетентності майбутніх учителів початкової школи в процесі фахової підготовки» (№ 0110U002179), що входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Тема дисертації була затверджена вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського (протокол № 8 від 26 травня 2014 року) і узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень в галузі педагогічних і психологічних наук при НАПН України (протокол № 6 від 17 червня 2014 року).

Мета дослідження: науково обґрунтувати й експериментально апробувати модель і методику розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення мистецьких дисциплін.

Завдання дослідження:

1. Науково обґрунтувати сутність і структуру поняття «естетичні оцінні судження майбутніх учителів початкової школи»; уточнити поняття «інтеграція мистецьких дисциплін», «оцінно-естетична діяльність», «інтерпретаційні вміння».

2. Виявити компоненти, критерії, показники і схарактеризувати рівні розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення мистецьких дисциплін.

3. Визначити й обґрунтувати педагогічні умови розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення мистецьких дисциплін.

4. Розробити й експериментально перевірити модель і методику розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення мистецьких дисциплін.

Об'єкт дослідження: професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи в педагогічних вишах.

Предмет дослідження: педагогічні умови розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення мистецьких дисциплін.

Гіпотеза дослідження: розвиток естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення мистецьких дисциплін буде ефективним, якщо реалізувати такі педагогічні умови: створення естетичного середовища вищого навчального закладу; забезпечення інтеграції дисциплін мистецького спрямування в розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи; залучення студентів до активної оцінно-естетичної діяльності.

Методи дослідження. Для розв'язання окреслених завдань, досягнення мети, перевірки гіпотези дослідження використано загальнонаукові методи теоретичного рівня: вивчення й аналіз філософської, психолого-педагогічної літератури з проблеми розвитку естетичних оцінних суджень, узагальнення науково-теоретичних і емпіричних даних для побудови моделі та з'ясування педагогічних умов розвитку естетичних оцінних суджень; вивчення, аналіз й узагальнення досвіду навчально-виховної роботи вищого педагогічного навчального закладу, методи емпіричного дослідження (анкетування, спостереження, бесіди, самооцінка, психологічні методики, тести, питальники тощо) для розробки і перевірки методики розвитку естетичних оцінних суджень у майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення мистецьких дисциплін; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний і прикінцевий етапи), кількісний та якісний аналіз результатів дослідження з метою перевірки дієвості моделі і методики розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи.

Базою дослідження виступили Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. Експериментальним дослідженням було охоплено 298 студентів. У формувальному експерименті взяли участь 146 майбутніх учителів початкової школи.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що: науково обґрунтовано педагогічні умови розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення мистецьких дисциплін (створення естетичного середовища вищого навчального закладу, забезпечення інтеграції дисциплін мистецького спрямування в розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи, залучення студентів до активної оцінно-естетичної діяльності); визначено сутність поняття «естетичні оцінні судження майбутніх учителів початкової школи», описано його компонентну

структуру (когнітивний, естетичний, аналітичний компоненти); визначено критерії (знаннєвий, естетично-чуттєвий, оцінно-аналітичний) з відповідними показниками; схарактеризовано рівні (достатній, базовий, низький) розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи; розроблено модель розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення мистецьких дисциплін з відповідними етапами (пізнавально-мистецький, продуктивний, практико-зорієнтований); уточнено поняття «інтеграція мистецьких дисциплін», «оцінно-естетична діяльність», «інтерпретаційні вміння». Подальшого розвитку набули теорія і методика естетичного виховання майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення мистецьких дисциплін.

Практична значущість дослідження полягає в тому, що розроблено й експериментально апробовано діагностувальну й експериментальну методики розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи, спецкурс «Розвиток естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи». Матеріали дослідження можуть бути використані у вищих навчальних закладах, а також у системі післядипломної педагогічної освіти. Висновки і результати дослідження можуть бути рекомендовані для широкого кола студентів, магістрантів для написання курсових, дипломних та магістерських робіт, викладачів вищої школи, аспірантів у ході підготовки наукових статей, методичних рекомендацій тощо.

Результати дослідження впроваджено в навчально-виховний процес Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (акт про впровадження № 3875 від 03.10.2014 р.), Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (акт про впровадження № 293-н від 14.10.2014 р.), Криворізького національного університету (акт про впровадження № 768 від 11.10.2014 р.), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (акт про впровадження (№ 2256 від 08.12.2014 р.).

Достовірність результатів дослідження забезпечено положенням про цілісність особистості, опорою на результати психолого-педагогічної науки, доцільним поєднанням комплексу теоретичних та емпіричних методів дослідження, адекватних його меті, завданням, предмету і гіпотезі; порівняльним аналізом експериментальних даних, що мають репрезентативний характер.

Апробація результатів дослідження. Основні положення, висновки і результати дослідження доповідалися на міжнародному форумі «Modern tendencies in pedagogical education and science of Ukraine and Israel» (Одеса, 2014), міжнародних: «Актуальні проблеми сучасної дошкільної та вищої освіти» (Одеса, 2014), «Основні напрями підготовки сучасного вчителя: глобалізація, стандартизація, інтеграція» (Умань, 2014), «Теорія та практика управління педагогічним процесом» (Одеса, 2014); «Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін» (Суми, 2015),

всеукраїнських: «Підвищення якості освіти в професійній підготовці майбутніх вчителів»» (Кривий Ріг, 2014), «Соціально-педагогічна діяльність у сфері дозвілля: проблеми і перспективи» (Харків, 2014) науково-практичних конференціях.

Основні результати дослідження висвітлено в 15 публікаціях, із них 8 – у фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному виданні (Ізраїль), 6 – апробаційного характеру.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний текст дисертації становить 188 сторінок. У тексті вміщено 35 таблиць, 5 діаграм, 3 рисунки, що обіймають 1 самостійну сторінку. У списку використаних джерел 275 найменувань (із них 20 іноземною мовою). Додатки викладено на 47 сторінках. Загальний обсяг дисертації складає 264 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено об'єкт, предмет, мету, гіпотезу, завдання дослідження; схарактеризовано методи роботи; розкрито наукову новизну, практичну значущість дисертації; подано дані щодо апробації, впровадження одержаних результатів і структури роботи.

У першому розділі «**Теоретичні засади розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення мистецьких дисциплін**» подано теоретичне обґрунтування наукової проблеми розвитку естетичних оцінних суджень, визначено поняття «естетичні оцінні судження майбутніх учителів початкової школи», уточнено поняття «інтеграція мистецьких дисциплін», «оцінно-естетична діяльність», «інтерпретаційні вміння»; визначено функції і зміст естетичних оцінних суджень, виокремлено педагогічні умови розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи.

Аналіз психолого-педагогічних досліджень засвідчив, що вченими розглядалися різні аспекти проблеми естетичного спрямування у процесі професійної підготовки майбутніх учителів: художнє й музичне сприйняття (Н. Гродзенська, Л. Кадцин, О. Костюк, В. Остроменський, О. Ростовський, О. Рудницька, Л. Самсонідзе та ін.), художній інтерес (О. Дем'янчук, Є. Квятковський, Л. Косяк, Т. Плєсніна, Г. Щукіна та ін.), естетичні оцінки (В. Бутенко, Л. Коваль, І. Крицька, Ю. Соколовський та ін.), художньо-образне мислення (Л. Григоровська, І. Карпенко, В. Петрушин, Л. Яковенко), художні потреби (Є. Коцюба, О. Семашко, Г. Тарасов, Л. Філатова та ін.). Сучасними дослідниками порушуються питання, що пов'язані з естетичним ставленням людини до дійсності й мистецтва (Б. Брилін, Н. Бутенко, Р. Дзвінка, О. Кучай, С. Литвиненко, Н. Миропольська, Т. Рейзенкінд, Г. Тарасенко, Г. Тарасов, Ю. Юцевич та ін.); розвитком творчих здібностей студентів вищих навчальних закладів (В. Андрєєв, Б. Андрієвський, Т. Браїченко, Д. Джола, Л. Масол, І. Мостова, Л. Савченко, Т. Стратан, С. Торічна та ін.); визначенням сутності

естетичних оцінних суджень (М. Сальнікова, Н. Яковлева та ін.).

Водночас проблема розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення мистецьких дисциплін не була предметом дослідження. Йдеться насамперед про обґрунтування продуктивних виховних стратегій, що дозволять підвищити зацікавленість студентів у збереженні національних традицій, примноженні духовно-моральних цінностей у сучасному суспільстві. В теорії професійної освіти обґрунтовано низку нових підходів до формування естетичних оцінних суджень молоді, проте потенціал мистецтвознавства в їх упровадженні не розкрито. Також у вищих закладах педагогічної освіти ще залишається недосконалою методична база, яка б дозволила викладачам і студентам на більш якісному рівні здійснювати розвиток естетичних оцінних суджень майбутніх професіоналів.

Естетичні оцінні судження майбутніх учителів початкової школи визначаємо як здатність оцінювати красу мистецьких творів, *природних об'єктів і явищ, продуктів діяльності людини*, що передбачає наявність у студентів сформованих естетичних почуттів, смаків і мистецького ідеалу як продуктів мистецької освіченості студентів, специфічний спосіб вираження власного бачення прекрасного.

Розвиток естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи розглядаємо як процес набуття ними необхідних знань, умінь і навичок оцінювати красу мистецьких творів, *природних об'єктів та явищ, продуктів діяльності людини*, сформованість професійно значущих якостей, естетичних почуттів, смаків і мистецького ідеалу в межах вивчення дисциплін мистецького спрямування.

Розвинені естетичні оцінні судження сприятимуть здійсненню майбутніми вчителями початкової школи оцінно-естетичної діяльності, яку в дослідженні визначаємо як діяльність студентів, що спрямована на формування вмій розуміти твори мистецтва, правильно їх інтерпретувати й оцінювати, усвідомлювати красу мистецьких творів, *природних об'єктів і явищ, продуктів діяльності людини*. Важливу роль у такій діяльності відіграють інтерпретаційні вміння, що розуміємо як аналітичну і виконавську роботу студентів із мистецьким твором, під час якої вони висловлюють свої судження, доводять їх істинність, це дозволяє правильно передавати задум митця, який він відтворив у мистецькому творі. Розвитку естетичних оцінних суджень студентів сприятиме створення естетичного середовища, яке розглядаємо як поєднання естетичного наповнення навчальних приміщень, естетизації викладання навчальних дисциплін і взаємин учасників навчально-виховного процесу, що є запорукою підвищення рівня естетичної культури майбутніх учителів початкової школи. Щодо інтеграції мистецьких дисциплін, то вона передбачає узгодження у процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи навчального матеріалу предметів мистецького циклу, спрямованого на поглиблення естетичних знань, умінь і навичок, що сприятиме розвитку естетичних оцінних суджень студентів.

На підставі узагальнення теоретичних даних визначено структуру феномена «естетичні оцінні судження майбутніх учителів початкової школи», компонентами якого виступили: когнітивний, естетичний, аналітичний.

Педагогічними умовами розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи було обрано: створення естетичного середовища вищого навчального закладу; забезпечення інтеграції дисциплін мистецького спрямування в розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи; залучення студентів до активної оцінно-естетичної діяльності.

У другому розділі «**Експериментально-дослідна робота з розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення мистецьких дисциплін**» визначено критерії, показники і схарактеризовано рівні розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи, розроблено й експериментально апробовано методичку діагностування зазначеного процесу, модель і методичку розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи, подано результати констатувального і формувального етапів дослідження.

Критеріями і показниками рівнів розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи було обрано: знаннєвий (обізнаність з естетичними цінностями, з естетичним ідеалом, із різноплановістю мистецьких жанрів), естетично-чуттєвий (естетичне сприймання, естетичні почуття, естетичний смак), оцінно-аналітичний (уміння оцінювати твори мистецтва, самооцінка та взаємооцінка естетичної діяльності, інтерпретаційні вміння).

Визначення компонентної структури феномена «естетичні оцінні судження майбутніх учителів початкової школи» і критеріальний підхід дозволили виокремити та схарактеризувати рівні розвитку зазначеного феномена (достатній, базовий, низький).

Достатній рівень характерний для студентів, які обізнані з естетичними цінностями, можуть виділити естетично значуще чи хибне, в яких розвинені знання щодо естетичного ідеалу, в зіставленні з ними вони оцінюють учинки людей, відносини між ними, свою власну поведінку, мистецькі твори, розуміються на різновидах мистецьких жанрів, можуть назвати основні з них. Майбутні вчителі цього рівня мають розвинені вміння оцінювати твори мистецтва, вміння самоаналізу та взаємооцінки естетичної діяльності. У студентів яскраво виражені естетичні почуття, вони мають розвинене естетичне сприймання, а також виявляють естетичний смак, відчують задоволення від мистецької роботи; використовують методи естетичної оцінки, адекватно оцінюють досягнуті результати, вміють виправляти помилки у своїй діяльності та естетичній діяльності інших, виявляють інтерпретаційні вміння.

Базовий рівень притаманний студентам, у яких змістовні знання щодо естетичних цінностей, естетичного ідеалу, але вони не завжди втілюють їх у свою естетичну діяльність. Такі студенти обізнані з різноплановістю мистецьких жанрів, проте зазначають жанрові різновиди лише окремих видів

мистецтва. У студентів не завжди проявляються розвинені естетичні почуття, естетичне сприйняття, естетичний смак не відповідає естетичному ідеалу. У майбутніх учителів цього рівня спостерігаються труднощі під час оцінювання мистецьких творів, власної естетичної діяльності та естетичної діяльності інших; вони не завжди вдало інтерпретують твори мистецтва.

Низький рівень притаманний студентам, які недостатньо обізнані з естетичними цінностями, естетичним ідеалом. У майбутніх учителів наявні тільки епізодичні знання щодо жанрових різновидів мистецтва, вони не завжди орієнтуються в них. Студенти цього рівня мають нестійкі естетичні почуття, естетичне сприйняття проявляється ситуативно, естетичний смак нерозвинений. Майбутні вчителі не схильні до самоаналізу та взаємооцінки естетичної діяльності, мистецькі твори оцінюють поверхово, мають нерозвинені інтерпретаційні вміння.

Дослідження проводилося зі студентами експериментальної групи, до якої увійшло 146 осіб, із них 76 студентів факультету початкового навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» і 70 студентів Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка. Контрольну групу склали 152 особи, з яких 82 – студенти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» та 70 студентів Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

Для визначення вихідних рівнів розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи було обрано такі методики: картки самооцінки обізнаності з естетичними цінностями та з естетичним ідеалом, розроблені анкети «Жанрове розмаїття», «Я-критик», «Мої інтерпретаційні вміння», завдання «Ван Гог», «Матісс», питальники «Мій естетичний смак», «Розвиток самооцінки та взаємооцінки естетичної діяльності». За результатами констатувального етапу експерименту було встановлено, що розвиток естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи здебільшого було зафіксовано на низькому рівні – 40,9% студентів ЕГ і 38,4% КГ, базовому рівні – в 41 % респондентів ЕГ та 42,6% КГ, на достатньому рівні – у 18,1% майбутніх учителів ЕГ та 19% КГ.

На формувальному етапі експерименту було побудовано модель розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи (див. рис.).

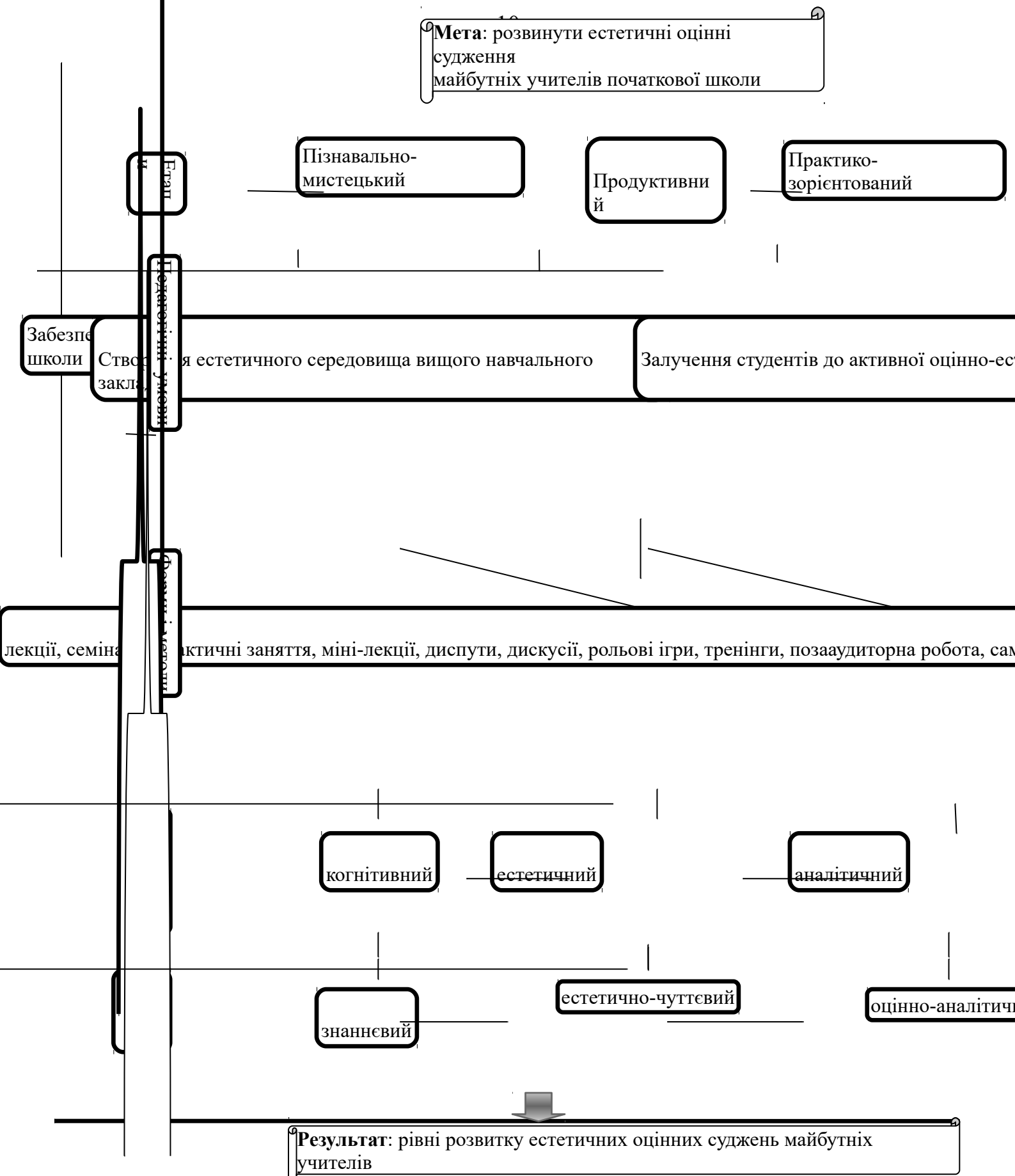

Рис. Модель розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи

У ході реалізації запропонованої моделі передбачено проведення поетапної цілеспрямованої роботи з упровадженням визначених педагогічних умов, формами і методами реалізації яких виступили лекційні та практичні заняття, семінари, міні-лекції, диспути, дискусії, ділові та рольові ігри, тренінги, позааудиторна і самостійна робота студентів, виконання ІНДЗ у межах пізнавально-мистецького, продуктивного і практико-зорієнтованого етапів. Реалізація моделі була спрямована на розвиток естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи, структура яких передбачає наявність когнітивного, естетичного, аналітичного компонентів, що оцінювалися за знаннєвим, естетично-чуттєвим і оцінно-аналітичним критеріями.

Зазначимо, що педагогічні умови було реалізовано комплексно на кожному етапі, оскільки вони є взаємопов'язаними і взаємозумовленими у впливі на розвиток естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи. Розвиток досліджуваного феномена здійснювався в межах навчальних дисциплін мистецького спрямування «Образотворче мистецтво з методикою викладання», «Музичне мистецтво з методикою навчання», «Основи сценічного та екранного мистецтва з методикою навчання», «Основи хореографії з методикою навчання», «Основи культури і техніки мовлення», «Дитяча література», а також спецкурсу «Розвиток естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи» та під час позааудиторної роботи студентів.

Пізнавально-мистецький етап передбачав здобуття майбутніми вчителями необхідних знань під час вивчення мистецьких дисциплін. Така робота сприяла відпрацюванню вмій оцінювати власну естетичну діяльність, взаємооцінювання, формуванню інтерпретаційних умінь, навичок висловлювання естетичних оцінних суджень та вмій оцінювати твори мистецтва на підставі знань щодо естетичних цінностей і естетичного ідеалу, знань про різноплановість мистецьких жанрів, власного естетичного сприймання, формування естетичних почуттів та естетичного смаку студентів. Упровадження визначених педагогічних умов ґрунтувалось як на поданні навчального матеріалу викладачем у межах вивчення мистецьких дисциплін, під час позааудиторної роботи, так і самостійної пошуково-дослідницької діяльності студентів. Так, на практичних заняттях з дисципліни «Музичне мистецтво з методикою навчання» студентам було запропоновано вправи «Інтерпретації», «Намалюй музику», «Чарівна музика», «Жанри музики». Під час викладання навчальної дисципліни «Образотворче мистецтво з методикою викладання» студенти виконували вправи «Картина в деталях», «Дитячі шедеври», «Оживи картину», «Декоратор». Робота з розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи проводилась у межах навчального курсу «Основи хореографії з методикою навчання», а саме виконувалися завдання «Обери пару», «Танцювальний калейдоскоп», було реалізовано проект «Битва хореографів». Розвитку естетичних оцінних суджень приділялась увага під час вивчення «Основ сценічного та екранного мистецтва з

методикою навчання», зокрема цьому сприяло виконання вправ «Життєві ситуації», «Ідеальний герой», «Критик». На практичних заняттях з «Дитячої літератури» студентам було запропоновано завдання «Казка», «Проаналізуй твір». У процесі вивчення дисципліни «Основи культури і техніки мовлення» студентами було виконано вправи «Тлумачення», «Знайди пару» тощо.

Продуктивний етап було спрямовано на набуття студентами практичних умінь щодо розвитку естетичних оцінних суджень у процесі викладання спецкурсу «Розвиток естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи», метою якого було ознайомлення майбутніх учителів з естетичними оцінками судженнями, набутті практичних умінь і навичок висловлювати естетичні оцінні судження, підвищення рівня знань щодо жанрів мистецьких творів, ознайомлення з класиками та сучасними представниками хореографічного, образотворчого, музичного, екранного і літературного мистецтв, з відомими творами мистецтва, видатними творчими колективами, організації роботи з оцінювання творів мистецтва у процесі групової взаємодії. У ході лекцій зі спецкурсу було визначено сутність ключових понять досліджуваного феномена («естетичні судження», «цінності», «антицінності», «естетичні цінності», «ідеал», «естетичний ідеал», «естетичний смак», «естетичні почуття», «естетичне сприймання»), розглянуто жанрове розмаїття мистецтва, ознайомлено студентів із видатними митцями та мистецькими творами. Здобуті знання закріплювалися на практичних заняттях, які передбачали дискусії «Естетичний образ учителя», «Мій естетичний ідеал», «Мій естетичний смак», «Мої естетичні цінності», «Улюблений твір», рольову гру «Я дизайнер», семінар-дебати з теми «Кращий митець», складання тез, написання рефератів, доповідей, творів-роздумів, ессе, підготовку презентацій, проведення гри-вікторини тощо. В межах одного з практичних занять проводився мозковий штурм щодо обізнаності студентів з жанровим розмаїттям мистецьких творів, під час якого вони повинні були визначити жанри музики, літературних, художніх, екранних, хореографічних творів, циркових номерів, творів фотомистецтва й архітектурних композицій. Крім того, майбутнім учителям було запропоновано навчальний проект «Ідеальний світ». Студенти на підставі отриманих знань щодо естетичних цінностей, естетичного ідеалу, жанрового розмаїття мистецтва, власних естетичних почуттів, естетичного сприйняття, естетичного смаку повинні були розробити і захистити проект, що відображав їхнє уявлення про естетично ідеальний світ.

Практико-зорієнтований етап передбачав застосування майбутніми вчителями початкової школи здобутих знань, умінь і навичок безпосередньо в умовах контакту з творами мистецтва під час відвідувань театрів, музеїв, виставок та в ході виконання індивідуальних навчально-дослідницьких завдань, проведення різних позааудиторних видів роботи. На цьому етапі студенти розробляли творчі проекти, виховні заходи «Тиждень гарних манер», «З Україною в серці», конкурси «Університетський Оскар», «День студента», «День усіх закоханих», концерти «Посвячення в студенти», «Новорічні свята»,

«День учителя», «Різдвяні свята», «День народження факультету», «Масляний тиждень», «Сорочинський ярмарок», «Великдень», «День гумору», «Вечорниці» та тематичні заходи «Тиждень мистецтва», «Перехрестя зустрічей», «День композитора», «Танці з зірками», «Музичний калейдоскоп» тощо.

Ознайомлення майбутніх учителів з розмаїттям творів мистецтва відбувалося в ході екскурсій до мистецьких установ міста Одеси та Суми: Одеський музей західного та східного мистецтва, Одеський художній музей, Національний академічний театр опери та балету, Академічний театр музичної комедії імені М. Водяного, Російський драматичний театр імені А. Іванова, Сумський обласний театр драми та музичної комедії імені М. С. Щепкіна, Сумський театр для дітей та юнацтва, Сумська обласна філармонія, Обласний краєзнавчий музей, Будинок-музей А. П. Чехова тощо. Студенти відвідували джаз-фестиваль, що проводився в Одесі, а також концерти в Одеській мистецькій академії, присвячені пам'яті Е. Гіллельса, виставку робіт українських та зарубіжних митців XVI – початку XX років у Сумах та інші мистецькі заходи. Під час таких заходів майбутні вчителі початкової школи оцінювали твори мистецтва, обговорювали їх, оцінювали власну естетичну діяльність, висловлювали естетичні оцінні судження щодо діяльності своїх однокурсників, що впливало на розвиток досліджуваного феномена.

У межах формувального експерименту студенти залучалися до діяльності у студентських мистецьких гуртках: театральному гуртку «Таки-да», хореографічному гуртку «Фантазія», вокальному ансамблі Студентського клубу університету, гуртку підготовки ведучих «Конферанс», що впливало на розвиток їхніх естетичних почуттів, естетичного смаку і підвищенню рівня самооцінки та взаємооцінки естетичної діяльності.

По завершенні формувального етапу експерименту для визначення результативності запропонованих моделі та експериментальної методики розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи був проведений прикінцевий зріз. Порівняльні дані рівнів розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи на констатувальному і прикінцевому етапах експерименту подано в таблиці (див. табл.).

Як видно з таблиці, на прикінцевому етапі експерименту було зафіксовано значні зміни в рівнях розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи експериментальної групи: достатнього рівня розвитку зазначеного феномена досягли 40% студентів (було 18,1%), базового – 51,3% респондентів (було 41%), на низькому рівні залишилося 8,7% майбутніх учителів (було 40,9%). У контрольній групі відбулися незначні позитивні зміни: на достатньому рівні виявлено 25,5 % студентів (було 19%), на базовому – 49% респондентів (було 42,6%), на низькому рівні – 25,5 % майбутніх учителів (було 38,4 %).

Таблиця

Порівняльні дані рівнів розвитку естетичних оцінних суджень

майбутніх учителів початкової школи на початковому і прикінцевому етапах експерименту в експериментальній та контрольній групах

Групи	Етапи	Достатній рівень		Базовий рівень		Елементарний рівень	
		%	Абс.	%	Абс.	%	Абс.
ЕГ	констатувальний	18,1	26	41	60	40,9	60
	прикінцевий	40	58	51,3	75	8,7	13
КГ	констатувальний	19	29	42,6	65	38,4	58
	прикінцевий	25,5	39	49	74	25,5	39

Для перевірки одержаних результатів було використано розрахунок λ -критерію між двома емпіричними даними (за λ -критерієм Колмогорова-Смирнова). За результатами формувального етапу експерименту було отримано $d_{\text{емп.}} > d_{0,01}$. Тобто зміни, що відбулися в розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення мистецьких дисциплін після формувального етапу в експериментальній групі, на відміну від контрольної, виявилися статистично значущими, що підтверджує результативність моделі і методики розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення мистецьких дисциплін.

ВИСНОВКИ

У дисертації подано теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми, що виявляється в розробці, науковому обґрунтуванні моделі, методики та педагогічних умов розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення мистецьких дисциплін.

1. Визначено сутність поняття «естетичні оцінні судження майбутніх учителів початкової школи» як здатність оцінювати красу мистецьких творів, природних об'єктів і явищ, продуктів діяльності людини, що передбачає наявність у студентів сформованих естетичних почуттів, смаків і мистецького ідеалу як продуктів мистецької освіченості студентів, специфічний спосіб вираження власного бачення прекрасного. Доведено, що розвиток естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи – це процес набуття ними необхідних знань, умінь і навичок оцінювати красу мистецьких творів, природних об'єктів та явищ, продуктів діяльності людини, сформованість професійно значущих якостей, естетичних почуттів, смаків і мистецького ідеалу в межах вивчення дисциплін мистецького спрямування. Естетичне середовище визначено як поєднання естетичного наповнення навчальних приміщень, естетизації викладання навчальних дисциплін і взаємин учасників навчально-виховного процесу, що є запорукою підвищення рівня естетичної культури майбутніх учителів початкової школи. Щодо інтеграції мистецьких дисциплін, то її розглянуто як узгодження у процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи навчального матеріалу предметів мистецького циклу,

спрямованого на поглиблення естетичних знань, умінь і навичок, що сприятиме розвитку естетичних оцінних суджень студентів. Оцінно-естетичну діяльність майбутніх учителів початкової школи інтерпретуємо як діяльність студентів, що спрямована на формування вмінь розуміти твори мистецтва, правильно їх інтерпретувати й оцінювати, усвідомлювати красу мистецьких творів, *природних об'єктів і явищ, продуктів діяльності людини. Поняття «інтерпретаційні вміння»* тлумачимо як аналітичну і виконавську роботу студентів із мистецьким твором, під час якої вони висловлюють свої судження, доводять їх істинність, це дозволяє правильно передавати задум митця, який він відтворив у мистецькому творі.

2. *Визначено* структуру естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи, що містить три взаємопов'язані компоненти (когнітивний, естетичний, аналітичний), критерії та показники їх сформованості: знаннєвий (обізнаність з естетичними цінностями, з естетичним ідеалом, із різноплановістю мистецьких жанрів), естетично-чуттєвий (естетичне сприймання, естетичні почуття, естетичний смак), оцінно-аналітичний (уміння оцінювати твори мистецтва, самооцінка та взаємооцінка естетичної діяльності, інтерпретаційні вміння), якісні характеристики рівнів зазначеного феномена (достатній, базовий, низький).

3. *Визначено й обґрунтовано* педагогічні умови розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення мистецьких дисциплін, а саме: створення естетичного середовища вищого навчального закладу; забезпечення інтеграції дисциплін мистецького спрямування в розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи; залучення студентів до активної оцінно-естетичної діяльності.

4. *Розроблено й експериментально перевірено* модель розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи, що обіймає такі етапи: пізнавально-мистецький, продуктивний, практико-зорієнтований та методику розвитку досліджуваного феномена.

Пізнавально-мистецький етап передбачав набуття майбутніми вчителями необхідних знань щодо розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи впродовж вивчення мистецьких дисциплін. Формами і методами реалізації педагогічних умов виступили лекції, семінари, диспути, дискусії, міні-лекції, диспути, ділові та рольові ігри. На продуктивному етапі здійснювалося формування практичних умінь щодо висловлювання естетичних оцінних суджень, відпрацювання їх під час спецкурсу «Розвиток естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи» у процесі різноманітних тренінгів, ділових і рольових ігор, аналізу мистецьких творів тощо. Практико-зорієнтований етап передбачав застосування студентами здобутих знань, умінь і навичок безпосередньо в умовах контакту з творами мистецтва під час позааудиторних видів роботи, в ході виконання індивідуальних навчально-дослідницьких завдань тощо.

Впровадження моделі і методики розвитку естетичних оцінних суджень

майбутніх учителів початкової школи призвело до значних позитивних змін у респондентів експериментальної групи: достатнього рівня розвитку досліджуваного феномена досягли 40% майбутніх учителів (було 18,1%), на базовому рівні зафіксували 51,3% студентів (було 41%), низький рівень виявили 8,7% майбутніх учителів (було 40,9%).

Проведене дослідження не висвітлює всіх аспектів проблеми розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення мистецьких дисциплін. До перспективних напрямів подальших наукових досліджень віднесено створення і впровадження розширених інтегрованих курсів із розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи у зміст вищої педагогічної освіти, розробку системи методів самооцінки естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи та науково-методичних порад щодо самостійної роботи над їх розвитком.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Горщенко Ю. А. Вплив різних засобів мистецтва на формування оцінно-естетичних суджень майбутніх учителів початкової школи / Ю. А. Горщенко // Науковий вісник ПНПУ імені К. Д. Ушинського: зб. наук. пр. – 2014. – С. 81–89.
2. Горщенко Ю. А. До питання визначення оцінно-естетичних суджень майбутніх учителів початкової школи / Ю. А. Горщенко // Педагогіка вищої та середньої школи: зб. наук. пр. – 2014. – № 42 – С. 148–156.
3. Горщенко Ю. А. Методичні орієнтири реалізації майбутніми вчителями педагогічного аналізу й оцінювання творів мистецтва / Ю. А. Горщенко // Проблеми сучасного педагогічного образования. Сер.: Педагогіка и психология. – сб. статей. – 2014. – Вип. 46. – Ч. 4. – С. 75–80.
4. Горщенко Ю. А. Обґрунтування експериментально-дослідної роботи з розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення мистецьких дисциплін / Ю. А. Горщенко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2015. – № 4 (48). – С. 313–320.
5. Горщенко Ю. А. Формування оцінно-естетичних суджень майбутніх учителів початкової школи як педагогічна проблема / Ю. А. Горщенко // Гірська школа Українських Карпат. – 2014. – № 11 – С. 76–78.
6. Горщенко Ю. А. Формування оцінно-естетичних суджень студентів у процесі професійної підготовки в умовах вищої школи / Ю. А. Горщенко // Проблеми підготовки сучасного вчителя : збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол.: Побірченко Н. С. (гол. ред.) та ін.]. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2014. – Випуск 10. – Частина 2. – С. 132–137.
7. Горщенко Ю. А. Формування оцінно-естетичних суджень у майбутніх учителів початкової школи в навчальному процесі вищої школи / Ю. А. Горщенко // Наука і освіта. – 2014. – № 7. – С. 67–71.
8. Горщенко Ю. А. Формування оцінно-естетичних суджень у майбутніх учителів початкової школи в умовах підготовки у

ВНЗ / Ю. А. Горщенко // Наука і освіта. – 2014. – № 6. – С.177–180.

9. Gorshcenko I. A. Effect of different art for forming evaluative and aesthetic feedback future primary school teachers / I. A. Gorshcenko // Modern tendencies in pedagogical education and science of Ukraine and Israel: The way to integration / Ariel: Ariel University centre of Samaria, 2014. – 116 – 123 p.

10. Горщенко Ю. А. Вплив різних засобів мистецтва на формування естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи / Ю. А. Горщенко // Актуальні проблеми сучасної дошкільної та вищої освіти. – зб. наук. праць. – Варшава: Sp. zo.o. «Diamondtradingtour» 2014. – С. 92–93.

11. Горщенко Ю. А. До питання визначення оцінно-естетичних суджень майбутніх учителів початкової школи / Ю. А. Горщенко // Матеріали Всеукраїнської наукової конференції [Підвищення якості освіти в професійній підготовці майбутніх вчителів], (2-3 жовтня 2014 р.). – С. 77–78.

12. Горщенко Ю. А. Методичні орієнтири реалізації майбутніми вчителями педагогічного аналізу й оцінювання творів мистецтва / Ю. А. Горщенко // Матеріали міжнародної науково-методичної конференції [Теорія та практика управління педагогічним процесом], (19-21 червня 2014 р.). – Одеса : Атлант, ВОІ СОІУ, 2014. – С. 75–80.

13. Горщенко Ю. А. Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування оцінно-естетичних суджень засобами мистецтва / Ю.А. Горщенко // Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 85-річчю ХДАК [Соціально-педагогічна діяльність у сфері дозвілля: проблеми та перспективи], (6 листопада 2014 р.). – Х. : ХДАК, 2014. – С. 115–116.

14. Горщенко Ю. А. Формування оцінно-естетичних суджень студентів у процесі професійної підготовки в умовах вищої школи / Ю. А. Горщенко // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції [Основні напрямки підготовки сучасного вчителя: глобалізація, стандартизація, інтеграція]. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2014 – С. 81–82.

15. Горщенко Ю. А. Специфіка експериментально-дослідної роботи з розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи / Ю. А. Горщенко // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції [Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін], (26-27 березня 2015 р.) – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – С. 206–207.

АНОТАЦІЯ

Горщенко Ю.А. Розвиток естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення мистецьких дисциплін. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Державний

заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», МОН України. – Одеса, 2015.

У дисертації визначено сутність поняття «естетичні оцінні судження майбутніх учителів початкової школи», яке розглядається як здатність оцінювати красу мистецьких творів, *природних об'єктів і явищ, продуктів діяльності людини*, що передбачає наявність у студентів сформованих естетичних почуттів, смаків і мистецького ідеалу як продукт мистецької освіченості студентів, специфічний спосіб вираження власного бачення прекрасного.

Визначено структуру естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи, що містить три взаємопов'язані компоненти, а саме когнітивний, естетичний, аналітичний; описано критерії та показники їх сформованості: знаннєвий, що характеризується обізнаністю з естетичними цінностями, з естетичним ідеалом, із різноплановістю мистецьких жанрів, естетично-чуттєвий, що вміщує естетичне сприймання, естетичні почуття, естетичний смак та оцінно-аналітичний, що визначається вмінням оцінювати твори мистецтва, самооцінкою та взаємооцінкою естетичної діяльності, інтерпретаційними вміннями; описані якісні характеристики рівнів зазначеного феномена (достатній, базовий, низький).

Визначено й обґрунтовано педагогічні умови розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення мистецьких дисциплін, такі як: створення естетичного середовища вищого навчального закладу; забезпечення інтеграції дисциплін мистецького спрямування в розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи; залучення студентів до активної оцінно-естетичної діяльності.

Розроблено й експериментально перевірено модель та методику розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи. Впровадження моделі і методики досліджуваного феномена призвело до значних позитивних змін у рівнях розвитку естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи експериментальної групи.

Ключові слова: професійно-педагогічна підготовка, майбутні вчителі початкової школи, естетичні оцінні судження, педагогічні умови, мистецькі дисципліни.

АННОТАЦІЯ

Горщенко Ю. А. Развитие эстетических оценочных суждений будущих учителей начальной школы в процессе изучения художественных дисциплин. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Государственное учреждение «Южноукраинский национальный

педагогический университет имени К. Д. Ушинского», МОН Украины. – Одесса, 2015.

В диссертации осуществлен теоретический анализ проблемы и предложено новое решение научной задачи, которая заключается в теоретическом обосновании и экспериментальной проверке модели и методики развития эстетических оценочных суждений будущих учителей начальной школы в процессе изучения художественных дисциплин.

В ходе исследования определено значение эстетических оценочных суждений будущего учителя в системе профессиональной подготовки; охарактеризована сущность эстетических оценочных суждений, которые определяем как способность оценивать красоту художественных произведений, природных объектов и явлений, продуктов деятельности человека, что предусматривает наличие у студентов сформировавшихся эстетических чувств, вкусов и художественного идеала как продукт художественной образованности студентов, специфический способ выражения собственного видения прекрасного. Развитие эстетических оценочных суждений будущих учителей начальной школы в исследовании рассматриваем как процесс приобретения ими необходимых знаний, умений и навыков оценивать красоту художественных произведений, природных объектов и явлений, продуктов деятельности человека, сформированность профессионально значимых качеств, эстетических чувств, вкусов и художественного идеала в рамках изучения дисциплин художественного направления. Эстетическую среду определяем как сочетание эстетического наполнения учебных помещений, эстетизации преподавания учебных дисциплин и взаимоотношений участников образовательного процесса, являющихся залогом повышения уровня эстетической культуры будущих учителей начальной школы. Интеграцию художественных дисциплин рассматриваем как согласование в процессе профессиональной подготовки будущих учителей начальной школы учебного материала предметов художественного цикла, направленного на углубление их эстетических знаний, умений, навыков и способствующее развитию их эстетических оценочных суждений. Оценочно-эстетическая деятельность будущих учителей начальной школы направлена на формирование умений

понимать произведения искусства, правильно их интерпретировать и оценивать, осознавать красоту художественных произведений, природных объектов и явлений, продуктов деятельности человека. «Интерпретационные умения» толкуем как аналитическую и исполнительскую работу студентов с художественным произведением, во время которой они выражают свои суждения, доказывают их истинность, это позволяет правильно понимать замысел художника, который он передал в художественном произведении.

Описана компонентная структура эстетических оценочных суждений будущих учителей начальной школы (когнитивный, эстетический, аналитический компоненты); определены критерии и показатели: знаниевый (осведомлённость с эстетическими ценностями, эстетическим идеалом, с разноплановостью художественных жанров), эстетически-чувственный (эстетическое восприятие, эстетические чувства, эстетический вкус), оценочно-аналитический (умение оценивать произведения искусства, самооценка и взаимооценка эстетической деятельности, интерпретационные умения); охарактеризованы уровни (достаточный, базовый, низкий) развития эстетических оценочных суждений будущих учителей начальной школы.

Разработана и апробирована модель развития эстетических оценочных суждений будущих учителей начальной школы в процессе изучения художественных дисциплин с соответствующими этапами (познавательно-художественный, продуктивной, практико-ориентированный) и методика её реализации.

Выявлены и научно обоснованы педагогические условия развития эстетических оценочных суждений будущих учителей начальной школы в процессе изучения художественных дисциплин (создание эстетической среды высшего учебного заведения, обеспечение интеграции дисциплин художественной направленности в развитии эстетических оценочных суждений будущих учителей начальной школы, привлечение студентов к активной оценочно-эстетической деятельности).

Познавательного-художественного этап предусматривал приобретение будущими учителями необходимых знаний, необходимых для развития их эстетических оценочных суждений в процессе изучения художественных дисциплин при представлении учебного материала преподавателем, во время внеаудиторной работы и самостоятельной поисково-исследовательской деятельности студентов. На продуктивном этапе осуществлялось формирование практических умений по высказыванию эстетических оценочных суждений, отработке их во время спецкурса «Развитие эстетических оценочных суждений будущих учителей начальной школы» с помощью различных тренингов, деловых и ролевых игр, анализа художественных произведений. Практико-ориентированный этап предусматривал применение студентами полученных знаний, умений и навыков непосредственно в условиях контакта с произведениями искусства во время посещений музеев, выставок, встреч с выдающимися художниками и во время учебно-воспитательного процесса на практических занятиях художественных дисциплин, в ходе выполнения индивидуальных учебно-исследовательских заданий, проведения различных внеаудиторных видов деятельности (воспитательные мероприятия, конкурсы, разработка и защита проектов и т.п.).

Количественные и качественные результаты в экспериментальной группе показали позитивные изменения уровней развития исследуемого феномена, что подтвердило результативность модели и методики развития эстетических оценочных суждений будущих учителей начальной школы в процессе изучения художественных дисциплин.

Ключевые слова: профессионально-педагогическая подготовка, будущие учителя начальной школы, эстетические оценочные суждения, педагогические условия, художественные дисциплины.

ANNOTATION

Gorschenko I.A. Development of future primary school teachers' aesthetically evaluative judgements in the process of studying artistic discipline.

– As a manuscript.

Candidate's thesis in Pedagogical Science, speciality 13.00.04 – theory and methods of professional education. – State Institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky”, Ministry of Education and Science of Ukraine – Odesa, 2015.

The essence of the concept “aesthetically evaluative judgements of future primary school teachers” is determined in the thesis. It is considered as ability to assess the beauty of artistic works, natural objects and phenomena, products of human activity and provides the presence of the students' formed aesthetic senses, tastes and artistic ideals as the product of artistic education, as the specific way of expressing their own vision of beauty.

The structure of future primary school teachers' aesthetically evaluative judgements which includes three interrelated components (cognitive, aesthetic, analytical) is determined. The criteria and indicators of these components formation are described: knowledge, which is characterized by the aesthetic values awareness, aesthetic ideal awareness, diversity of artistic genres awareness; aesthetic and sensual, which contains aesthetic perception, aesthetic, evaluative and analytical taste determined by the abilities to value the artistic works, by the self-concept aesthetic activity, interpretative skills. The qualitative characteristics levels of this phenomenon (sufficient, basic, low) are described.

The pedagogical conditions of development of future primary school teachers' aesthetically evaluative judgements in the process of studying artistic discipline are determined and grounded. They consist of the creation the aesthetic environment of the high school, ensuring the integration of artistic disciplines in the development of future primary school teachers' aesthetically evaluative judgements, students' involvement in the active evaluative-aesthetic activity.

The models and methods of development of future primary school teachers' aesthetically evaluative judgements are elaborated and experimentally verified. The introduction of models and methods of the studied phenomenon resulted in significant positive changes in the development levels of future primary school teachers' aesthetically evaluative judgements in the experimental group.

Keywords: professional and pedagogical training, future primary school teachers, aesthetically evaluative judgements, pedagogical conditions, artistic discipline.

Підписано до друку 28.10.2015.

Обсяг 0,9 друк. арк. Формат 60x88/16 Зам. № 3951/15

Наклад 100 прим.

Надруковано у ФОП Бондаренко М.О.

м. Одеса, вул. В.Арнаутська, 60

т. +38 0482 35 79 76

info@aprel.od.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи

до державного реєстру видавців ДК № 4684 від 13.02.2014 р.